

Україна у фокусі

23 – 29 грудня

2013 року

ЗМІСТ

***I. Огляд політичних подій
за тиждень3***

II. Аналітична довідка.....4

ПІДСУМКИ 2013 РОКУ

Внутрішня політика України.....4

Зовнішня політика України.....9

I. Огляд політичних подій за тиждень

23
грудня

Віктор Янукович підписав Закон про амністію учасників протестів, що його депутати ухвалили 19 грудня. Таким чином, зроблено перший крок до виконання вимоги опозиції – звільнити заарештованих Євромайданівців. Щоправда, на Євромайдані й надалі заявляють, що прокуратура розгортає репресії проти активістів, незважаючи на президентську обіцянку амністувати учасників Майдану.

Активісти Антимайдану оголосили про припинення безстрокової акції протесту на підтримку Президента Віктора Януковича. Мітингарі закликали Євромайдан до взаємопорозуміння і заявили, що якщо чинній владі щось загрожуватиме, вони знову повернуться на акцію підтримки чільника держави.

24
грудня

Росія вже купила перший транш українських облігацій на три мільярди доларів. Про це заявив російський прем'єр Дмитро Медведєв на зустрічі з колегою Миколою Азаровим у Москві. Керівник українського уряду взяв участь у засіданні Вищої євразійської економічної ради. У прес-службі прем'єра повідомили, що жодних угод Київ не підписуватиме, а лише розгляне напрямки інтеграційної взаємодії членів Митного союзу та Єдиного економічного простору.

МЗС і СБУ задовольнили запит народного депутата від Партії регіонів Олега Царьова про заборону в'їзду в Україну 36 осіб. Про це повідомив «Коммерсантъ-України» зі слів самого Царьова, який вважає часті візити зарубіжних політтехнологів і фахівців із протестної активності загрозою національній безпеці України. Серед «неблагонадійних них» опинилися науковий співробітник Центру трансатлантичних відносин при університеті Джонса Хопкінса Тарас Кузьо, відомий німецький політолог Андреас Умланд, а також Фінк Брайн, Василик Мирон, Олександр Рос (США). У списку персон нон грата вказано також колишнього президента Грузії Михайла Саакашвілі і 29 громадян Грузії.

25
грудня

В ніч з 24 на 25 грудня невідомі нападники побили журналістку та активістку Євромайдану Тетяну Чорновол. Її госпіталізували з численними травмами. Тетяна відома своїми критичними матеріалами про перших осіб держави, серед яких і президент Віктор Янукович.

У Службі безпеки України прокоментували «список Царьова» – перелік іноземців, яким тимчасово заборонено приїжджати в Україну. В прес-службі СБУ заявили, що такого загального переліку не складали, а кожний випадок розглядався окремо. В такий спосіб, наголосили в СБУ, мають намір забезпечити захист суверенітету держави, її конституційного устрою,

територіальної цілісності та економічного, оборонного й науково-технічного потенціалу. Водночас, хто саме став персоною нон-грата для України, в прес-службі, не повідомили.

26
грудня

Біля будівлі МВС відбувся пікет через напад на журналістку і активістку Євромайдана Тетяну Чорновол. У пікеті взяли участь кілька сотень людей, які вимагали об'єктивного розслідування побиття активістки, а також – відставки нинішнього уряду і, зокрема, міністра внутрішніх справ Віталія Захарченка.

Журналісти та громадські активісти багатьох українських міст також прийшли під будівлі обласних управлінь МВС, аби пікетом виступити на захист Тетяни Чорновол та інших постраждалих журналістів і євромайданівців.

У прес-службі Міністерства внутрішніх справ повідомили, що затримала трьох підозрюваних у справі про побиття журналістки Тетяни Чорновол, яких зараз допитують.

II. Аналітична довідка

ПІДСУМКИ 2013 РОКУ

Внутрішня політика України

Тенденції внутрішньополітичного життя в Україні протягом 2013 року багато в чому визначалися двома ключовими подіями: початком роботи парламенту нового скликання та наближенням саміту «Східного партнерства» ЄС у Вільнюсі, на якому Україна мала шанси підписати Угоду про асоціацію з ЄС. І якщо перипетії всередині Верховної Ради багато в чому формували внутрішньополітичний розвиток України протягом першого півріччя, то Вільнюський саміт став домінуючим чинником у другій половині року.

Нова Верховна Рада: менш керована, менш прогнозована

Перші місяці 2013 року з усією очевидністю продемонстрували відмінності обраної в 2012 році Верховної Ради від парламенту попереднього скликання. По-перше, опозиційні фракції одразу ж

обрали активнішу стратегію поведінки. Це, зокрема, вилилося у тривале блокування трибуни та президії парламенту з вимогою забезпечити особисте голосування всіх депутатів, яке Партія регіонів

масово порушувала протягом 2010-2012 років. Попри те, що в результаті опозиційні депутати не змогли досягти початкової цілі – запровадження електронної системи голосування «Рада-3», – їм усе ж вдалося суттєво обмежити практику голосування за інших. У підсумку протягом 2013 року провладні депутати час від часу вдавалися до кнопкодавства, однак масштаби цього явища були суттєво меншими, ніж раніше, і стали радше винятками з правила.

Іншою тенденцією стало зменшення ступеню президентського контролю над голосуваннями парламенту. Цьому сприяли кілька факторів: уже згадані активніша позиція опозиційних фракцій і зменшення можливості неособистого голосування, а також більш неоднорідний склад Партії регіонів, яка поповнилася багатьма мажоритарними депутатами. У підсумку Президенту та його команді далеко не завжди вдавалося проштовхувати через Верховну Раду всі бажані законодавчі ініціативи. Найяскравішим прикладом цього стало «віїзне» засідання провладних депутатів у приміщенні парламентських комітетів 4 квітня – таким чином народні обранці втекли із заблокованої опозицією парламентської сесійної зали, аби в закритому режимі ухвалити потрібні їм рішення. Неодноразово підводила правлячу партію й фракційна дисципліна – найбільш значущим прикладом цього стала незгода багатьох депутатів Партії регіонів підтримати проект державного бюджету на 2014 рік, у результаті чого країна зустрінатиме

новий рік без головного фінансового документа.

Утім, протягом 2013 року опозиції також далеко не завжди вдавалося успішно виконувати свої контрольні функції в парламенті. Традиційно серйозною проблемою для найбільшої опозиційної фракції «Батьківщина» стала нездатність утримати всіх депутатів у своєму складі: протягом року з її лав вийшли 6 депутатів. І хоча жоден із них формально не приєднався до Партії регіонів, практично всі одразу ж почали голосувати в унісон із правлячою партією. Недостатньо сильною лишилася здатність опозиції нав'язувати пропрезидентській більшості власний порядок денний – найбільшим успіхом тут можна вважати уже згадане обмеження кнопкодавства в парламенті. У цілій низці випадків опозиції вдавалося ставити на розгляд парламенту вигідні для себе документи, однак не вистачало сил, аби забезпечити позитивне рішення щодо них. Прикладами цього стали кілька голосувань за призначення місцевих виборів у Києві протягом квітня-червня, неодноразові спроби законодавчим способом звільнити Юлію Тимошенко та постанова про недовіру уряду Миколі Азарову 3 грудня. Усі вони завершилися для опозиції невдачею.

Протягом року проявили себе й абсолютно нові тенденції в діяльності парламенту. Найбільш суттєвою стала поява практики позбавлення народних депутатів їхніх мандатів завдяки судовим рішенням. Зважаючи на те, що подібний механізм прямо суперечить Конституції, у кожному випадку проглядалася політична, а

часом – й економічна, мотивація. Так, двох позафракційних депутатів Павла Балогу й Олександра Домбровського позбавили мандатів через їхню незговорливість щодо співпраці з Партією регіонів, члена «Батьківщини» Сергія Власенка – як наслідок його статусу захисника Тимошенко, члена Партії регіонів Сергія Маркова – внаслідок його конфлікту зі своїм впливовим однопартійцем Сергієм Ківаловим.

Використання нового механізму боротьби з неугодними депутатами стало свідченням суперечливих тенденцій: з одного боку, воно продемонструвала украї небезпечну для парламентаризму як такого вразливість народних обранців, з іншого – неефективність традиційних методів контролю президентської команди над поведінкою парламентарів.

Зупинка євроінтеграції: до і після

Перспектива підписання Угоди про асоціацію з ЄС на Вільнюському саміті в листопаді стала головним чинником, який визначав динаміку внутрішньополітичного життя України протягом другої половини 2013 року. Постійно декларуючи своє бажання укласти Угоду, українська влада мала справитися із цілою низкою завдань, які ЄС ставив перед нею в трьох ключових сферах: подолання вибіркового правосуддя, зміна виборчого законодавства та реформування правоохоронної й судової системи. Як засвідчили події, прогрес української сторони за цими трьома напрямками виявився близьким до мінімального.

Усунення випадків вибіркового правосуддя було головною умовою підписання Угоди і водночас найбільш чутливим питанням для Президента Віктора Януковича, адже передбачало необхідність полегшення долі його потенційно найнебезпечнішого конкурента – Тимошенко. Відповідно, глава держави намагався усіма способами уникнути звільнення чи бодай лікування Тимошенко за кордоном. Амністія экс-Міністра

внутрішніх справ Юрія Луценка 7 квітня, вочевидь, стала спробою Президента задовольнити європейських чиновників частковими поступками у царині припинення вибіркового правосуддя, однак не досягла успіху. В подальшому Янукович усіляко знімав із себе відповідальність за долю Тимошенко та намагався перекласти її на парламент. Утім, було очевидно, що він у той же час давав команду членам Партії регіонів саботувати вирішення питання Тимошенко. Результатом цього стало те, що всі спроби врегулювати цю проблему шляхом прийняття відповідного законодавства були зірвані руками пропрезидентських депутатів. Відмова Партії регіонів підтримати будь-який законопроект про звільнення чи відправлення Тимошенко на лікування 21 листопада поставила хрест на виконанні цієї умови.

Прогрес у двох інших сферах також був далеким від очікуваного. Зміни законодавства про вибори до парламенту було відкладено на останній момент, а процес їх

підготовки – попри проведення декоративних круглих столів із залученням громадських експертів – був традиційно непрозорим. У підсумку провладні депутати врахували лише незначні зауваження Венеціанської комісії Ради Європи, залишивши систему виборів практично незмінною. З допомогою опозиційних депутатів парламент ухвалив новий закон про вибори 21 листопада, однак його зміст дозволив говорити про практично нульовий прогрес у цій сфері. Так само й законодавчі зміни у третій царині були здебільшого ілюзорними. З одного боку, ключовий законопроект «Про прокуратуру» так і не було проголосовано в другому читанні, що фактично поставило хрест на його прийнятті в найближчому майбутньому. З іншого боку, ті зміни, які таки було впроваджено, далеко не завжди сприяли удосконаленню наявного законодавчого регулювання. Наприклад, прийняті зміни до порядку формування суддівського корпусу узаконили повну залежність суддів від Президента, а нова редакція Кримінально-виконавчого кодексу лише погіршила умови відбування покарань для ув'язнених. У підсумку українська влада не лише не спромоглася виконати бодай формальні вимоги ЄС, а й подекуди використовувала їх як привід для розширення власних повноважень.

Поза тим, укладення асоціації з ЄС було зрештою зірвано руками самого українського уряду, який 21 листопада офіційно зупинив процес підготовки до підписання Угоди. Це несподіване рішення одразу викликало громадянські протести,

які набули масового і затяжного характеру після того, як 30 листопада співробітники міліцейського підрозділу «Беркут» брутально розігнали учасників мирної акції на Майдані незалежності в Києві. У результаті останній місяць 2013 року був позначений постійними акціями протесту, які зосереджувалися довкола наметового містечка в центрі столиці та подекуди досягали чисельності в 1 млн учасників. Представники владних структур, у свою чергу, намагалися різноманітними, в тому числі силовими, способами ліквідувати протест та навідріз відмовлялися виконувати ключові вимоги протестувальників – покарання всіх причетних до побиття демонстрантів, відставка уряду Азарова, а також призначення позачергових президентських і парламентських виборів.

Цілою низкою ознак – високим ступенем організованості, великою чисельністю та мирним характером – акції протесту листопада-грудня 2013 року нагадували Помаранчеву революцію 2004 року, однак станом на кінець грудня так і не призвели до будь-яких серйозних поступок з боку влади. Пояснити це можна кількома факторами. По-перше, на відміну від подій кінця 2004 року, Майдан-2013 виник посеред електорального циклу, коли до наступних президентських виборів лишалося більше року, а отже формальних механізмів усунення Президента Януковича з його посади просто не було. По-друге, давалася ознака відносна слабкість опозиційних політиків і відсутність консолідуючого лідера на кшталт Віктора Ющенка зразка 2004 року,

що різко знижувала можливість внутрішнього розколу правлячих еліт і переходу їх частини на бік опозиції. По-третє, безкомпромісним і агресивно непоступливим характером своєї поведінки Президент Янукович сильно відрізнявся від колишнього глави держави Леоніда Кучми, що також зменшувало вірогідність компромісного вирішення кризової ситуації.

Загалом події після Вільнюського саміту всередині України продемонстрували, що українська влада відмовою від європейської інтеграції повністю розв'язала собі руки у боротьбі з будь-якими проявами політичного інакомислення. Свідченням цього

стало те, що на додачу до застосування сили проти мирних демонстрантів влада почала вдаватися до фізичних розправ над громадськими діячами і журналістами, які активно проявили себе під час Майдану-2013. З іншого боку, подібними кроками українське політичне керівництво лише посилювало протестний імпульс значної частини населення, який за умов відсутності видимого прогресу з виконання їхніх вимог з часом поступово згасав. У підсумку обидві сторони протистояння після кількох тижнів акцій протесту в столиці лишилися переважно на вихідних позиціях, що робить подальший розвиток подій відкритим до різних сценаріїв.

Висновки

Таким чином, внутрішньополітичне життя в Україні протягом 2013 року можна умовно розбити на два періоди. У першому півріччі головні політичні події всередині країни були зумовлені початком роботи Верховної Ради нового скликання, яка характеризувалася більшою конфліктністю та роздробленістю, а також меншою контрольованістю з боку президентської адміністрації та меншою продуктивністю. Друга половина року пройшла під знаком підготовки до Вільнюського саміту, під час якої українська влада активно імітувала виконання взятих на себе зобов'язань за практично повної відсутності реального прогресу, та його наслідків, які вилилися у масштабні акції протесту та різке посилення репресивних практик з боку режиму Президента Януковича. Від того, як завершиться протистояння влади з мітингувальниками, багато в чому залежатимуть тенденції політичного розвитку України в 2014 році.

Зовнішня політика України

2013 рік мав стати ключовим роком в євроінтеграційному курсі України: очікувалося підписання Угоди про асоціацію на Вільнюському саміті як перший крок до реального зближення України та ЄС. Але в результаті – не тільки не було підписано Угоду про асоціацію, а навпаки, проявилась чітка тенденція до зміни зовнішньополітичного вектору України.

Україна – ЄС: коливання політичного маятника

Ще на початку 2013 р., після оприлюднення Резолюції Європарламенту, Висновків Ради ЄС та списку Фюле з переліком вимог, без виконання яких підписання Угоди про асоціацію було би неможливим, прогнози експертів були песимістичними (згідно з експертними опитуваннями Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва»). Більшість фахівців із питань міжнародних відносин вважали, що ЄС мовчки спостерігатиме за внутрішніми процесами в Україні і його вплив буде слабким, а Україна тим часом все більше входить у зону впливу Росії і навіть почне інтегруватися в той чи інший спосіб в Митний Союз. Згодом, у вересні, експерти були налаштовані вже оптимістичніше й абсолютна більшість із них вважала, що Угоду про асоціацію у Вільнюсі все ж буде підписано. Результати цих опитувань це пряме відображення розвитку відносин між Україною та ЄС протягом 2013 р., які розвивалися за логікою політичного маятника. Виконання бодай якихось вимог ЄС було розпочато навесні і зводилося, в першу чергу, до ухвалення або розробки і відтермінування на «потім» низки законопроектів (щодо боротьби з корупцією, незалежності суддів,

антикорупційних механізмів і т.д.), але потрібної динаміки у просуванні євроінтеграційного курсу ані український парламент, ані Кабінет Міністрів, ані Президент не показали. Саме події вересня сформували підстави для оптимізму щодо Вільнюсу – насамперед завдяки активізації парламенту в євроінтеграційних питаннях, але тривало це недовго: вже з середини жовтня провладна більшість почала затягувати час із ухваленням законів зі списку Фюле, а також вирішенням питання вибіркового правосуддя, зокрема, питання Юлії Тимошенко.

Тактика влади полягала у наступному: з одного боку, штучно створювалися перешкоди для просування у цих питаннях (законопроекти не виносили на голосування, члени партії регіонів не з'являлися на засідання робочої групи і блокували її роботу), але паралельно і Кабінет Міністрів, і Президент продовжували декларувати курс на підписання Угоди у Вільнюсі. Навіть попри це, Розпорядження Кабінету Міністрів України про призупинення до підготовки до підписання УА стало шоком не тільки для міжнародної спільноти, але і для українського суспільства. Наразі зрозуміло: офіційні декларації української влади не мають зв'язку з реальною

політикою, оскільки і зараз, європейська інтеграція продовжує як на законодавчому, так і на

декларативному рівні залишатися головним пріоритетом зовнішньої політики України.

Євроінтеграція: (при)зупинення

На сьогодні можна зробити кілька важливих висновків про стан та перспективи євроінтеграції України. По-перше, сам факт відмови українського уряду від підписання УА у Вільнюсі свідчить про те, що реальна інтеграція в європейський простір ніколи не входила в плани української влади як стратегічний елемент. Політика України щодо ЄС виглядає як велика політична гра, в якій офіційні декларації влади, а також часткове виконання вимог ЄС давали українському керівництву можливість, з одного боку, бути більш впливовими у переговорах з Росією, представляючи їй конкретні докази того, що підписання Угоди з ЄС відбудеться, а з іншого – затягувати час, аби не ухвалювати остаточне рішення щодо підписання чи непідписання заздалегідь. Єдине, чого не змогла передбачити українська сторона – це абсолютної готовності ЄС підписати Угоду з Україною без жодних умов, без позитивного висновку місії Кокса і Кваснівського, без рекомендацій Ради ЄС. Саме тому, коли стало ясно, що незважаючи на невиконання Україною її зобов'язань, ЄС не відмовляється підписувати з нею Угоду у Вільнюсі, українська влада змушена була сама відмовитися від цього кроку. В ідеалі, влада, скоріше за все, очікувала на негативний висновок ЄС і тоді вона могла б звинувачувати європейську спільноту у провалі підписання. По-друге, обґрунтування урядом

відмови від Угоди економічними збитками, яких нібито зазнала б українська сторона через Угоду про асоціацію, також свідчить про відсутність стратегічного ставлення до євроінтеграції. Питання економічних втрат як потенційну перешкоду для асоціації цей же уряд, який і парафував текст Угоди, перед ЄС фактично не ставив. Тобто, відмова від підписання носила цілком політичний характер, хоча Україна справді переживає економічну кризу і потребує зовнішніх кредитів. Якби тільки економічне питання було причиною відмови від УА, то уряд і Президент відреагували б на заяви ЄС та США про готовність говорити про фінансові вливання в українську економіку і сприяння виділенню Україні коштів Міжнародним валютним фондом. Але замість цього було зроблено вибір на користь непрозорих, непідзвітних, дорожчих і небезпечних для незалежності України кредитів від Росії.

По-третє, є підстави твердити про те, що європейська перспектива України стала заручницею прагнення Партії регіонів та Президента утримати владу в своїх руках, і в першу чергу – заручницею президентських виборів в Україні 2015 р. Частково Угода про асоціацію запрацювала б вже у 2014 р., зокрема, в частині зони вільної торгівлі. Але це означало б початок системних реформ у сфері державних фінансів, регулювання,

стандартизації, адміністрування торговельних процесів, тендерних процедур – жодна з цих реформ не входила в передвиборні плани влади. Реформи, які можуть підірвати саму політичну систему з її непрозорістю і корумпованістю, не потрібні у передвиборний рік. Замість цього потрібні поверховий спокій і гарантовані соціальні виплати. По-четверте, важливий висновок – це позиція Європейського Союзу, який як ніколи чітко заявив про свою зацікавленість в Україні і підтвердив свою готовність укласти Угоду про асоціацію, як тільки власне Україна захоче повернутися до цього питання. ЄС в цілому та

окремі його члени висловили свою солідарність з громадським протестом проти відмови від євроінтеграційного курсу і внутрішніх незаконних дій влади, зокрема, силового розгону мирних демонстрацій. Це означає тільки одне: імідж українського керівництва безпрецедентно погіршився, довіра Європейського Союзу до української влади – майже на нулі. Але важливо, що провал Вільнюсу Європейський Союз пов'язує конкретно з нинішньою владою, а отже питання про асоціацію буде номером один, щойно ця влада раптом вирішить до нього повернутися або щойно зміниться сама влада в Україні.

Україна – Росія: небезпечні обійми

За результатами 2013 р. можна сказати, що російська сторона найбільше виграла від провалу євроінтеграційної політики України. Російський фактор був впливовим протягом всього періоду підготовки України та ЄС до підписання Угоди у Вільнюсі.

Розпочата у липні економічна війна проти України (заборона імпорту низки українських товарів на російський ринок та занесення десятків українських виробників до списку ризику) супроводжувалася офіційними заявами російського керівництва не просто про неможливість поєднання Угоди про асоціацію з ЄС з інтеграцією із Митним Союзом. Росія заявляла, що вживатиме всіх заходів для убезпечення своїх ринків, що фактично означало продовження економічної війни проти України. Втім, характерно, що гальмування підготовки до Вільнюсу збіглося у

часі з консультаціями українського керівництва з російським: як офіційними (зокрема, зустріч у Мінську під час саміту глав СНД), так і неофіційними (зустріч у Сочі та в Підмосков'ї). Можливо, саме під час цих зустрічей, за крок до Вільнюсу, і було вирішено долю Угоди про асоціацію. Це, звичайно, достеменно невідомо, але саме відновлення колишніх обсягів торгівлі з Росією уряд назвав у своєму Розпорядженні від 21 листопада головною причиною неможливості підписати УА у Вільнюсі. А Президент Віктор Янукович саме складні російсько-українські відносини назвав у розмові з європейськими політиками причиною відмови від євроінтеграції на даному етапі. Росія не сприймала пропозицій України у тристоронньому форматі вирішувати всі економічні проблеми, але вже після підписання

Угоди України та ЄС (це пропонував і М.Азаров, і В.Янукович у жовтні). Втім, цікаво, що після власної відмови підписати Угоду з ЄС українська сторона фактично пристала на умови Росії, запропонувавши таки створити 3-сторонню комісію, але до підписання Угоди про асоціацію, і тим самим поставити цю можливість у залежність від третьої сторони – Росії.

Російська зовнішня політика щодо України будувалася за принципом тиску на слабкі місця України як міжнародного гравця. Українська економіка переживає кризу і потребує зовнішніх кредитів. Основними були два можливі джерела: Міжнародний валютний фонд або Росія. Підписання Угоди про асоціацію з ЄС могло б спростити отримання кредиту від МФВ і навіть забезпечити вливання безпосередньо від ЄС та США. Угода була б гарантією дотримання в Україні стандартів ЄС і таким чином зробила б її надійним позичальником для МФВ. Втім, Росія запропонувала українській владі кредит, який виявився більш вигідним з точки зору його отримання і використання. Для отримання 15 млрд дол. не було (принаймні формально) висунуто жодних умов, немає вимог щодо того, на що саме цей кредит може бути спрямований. Це дає змогу розпоряджатися цими грошима, в основному протягом 2014 р., без жодного звітування перед кредитором (Фондом національного добробуту) та контролю з його боку, що однозначно вигідно в умовах, коли економіка, за словами самого прем'єр-міністра М. Азарова, на

межі колапсу. Окрім цього, Україна отримала знижку на газ завдяки підписанню додатків до газової угоди між Україною та Росією.

Поверхово це виглядає як нормалізація двосторонніх відносин, проте насправді Україна потрапляє в економічну та політичну залежність від Росії. По-перше, знижка на газ затверджуватиметься щоквартально, а значить може бути механізмом тиску на Україну: задовольняєте певні вимоги – отримуєте знижку, не задовольняєте – знижка скасовується. По-друге, 15 млрд дол. не є зайвими і вільними коштами в російській економіці, Росія оперативної, саме задля цього займу змінила правила надання кредитів, а отже цілком ймовірно, що в обмін на ці неконтрольовані кредитом гроші Росія вимагатиме від України певних кроків. Наприклад, створення нерівноправного консорціуму з управління українською ГТС (на паритетну формулу 50%/50% Росія поки, за словами віце-прем'єр міністра України Юрія Бойка, не погоджується). По-третє, Росія в будь-який момент, ще до грудня 2015 р., може вимагати повернення свого кредиту. Це знову ж таки є механізмом тиску на українську владу.

І головне, 17 грудня у Протоколі засідання міждержавної комісії Україна–Росія було зазначено, що уряд Росії має в стислі терміни розробити Меморандум про сприяння Росії наблизенню технічних регламентів України та Митного Союзу (пункт 4 Протоколу). А пункт 5, включений так само, як і 4-й, за наполяганням російської

сторони, говорить про підготовку взаємодії України з такими фінансовими установами, як Євразійський банк розвитку, антикризовий фонд ЄврАзЕС та Міждержавний банк СНД. Разом з двосторонніми домовленостями щодо газу і кредиту ці приписи урядам України та Росії означають переорієнтацію зовнішньополітичного вектору України. Це початок поступової,

латентної інтеграції в євразійські структури, яка буде відбуватися на різних полях: регламентному, економічному, торговельному, фінансовому. 2013 р. завершується першою суттєвою перемогою Росії у геополітичній грі з Україною та ЄС: Угода про асоціацію зірвана, довіра до українського керівництва майже анульована, створено економічний та газовий інструмент впливу на політичну ситуацію в Україні.

Прогноз на 2014 рік

Виходячи з сьогоднішніх реалій, можна зробити кілька прогностичних висновків щодо зовнішньої політики України у 2014 р.

Українське керівництво, вочевидь, намагатиметься знову маневрувати між Сходом та Заходом. Офіційно європейська інтеграція залишатиметься пріоритетом зовнішньої політики України, що й декларуватиметься на найвищому рівні. Втім, де-факто відбуватиметься поступове, покрокове зближення України та Митного Союзу. Така прихована інтеграція, з одного боку, задовольнятиме українську владу: це пояснюватиметься Євросоюзу та власному електорату як налагодження відносин з Росією. Самій же Росії це видаватиметься за нібито наміри повністю інтегруватися згодом в Євразійський Союз. Це заспокоюватиме, на думку української влади, апетити Росії і дозволить щоквартально отримувати знижку на газ, а також частинами отримати 12 млрд дол., що залишилися на 2014 р.

Російська Федерація вдало маніпулюватиме за допомогою ціни на газ, а також кредиту, який видаватиметься кількома частинами, і впливатиме на внутрішню політику в Україні в такий спосіб. Паралельно вона втягуватиме Україну в євразійський інтеграційний проект за допомогою окремих положень, до яких Україна приєднуватиметься. Однак, мета наразі у Росії – більш амбітна, вочевидь, аніж вступ України до Митного Союзу. Україна потрібна Росії як частина Євразійського Союзу, який планується створити у 2015 р. Тому платою за знижку на газ і непрозорий кредит може стати якраз членство у новій євразійській структурі.

Європейський Союз, вочевидь, буде відстороненим спостерігачем за подіями в Україні, в очікуванні нового президента у 2015 р., з яким можна буде підписати Угоду про асоціацію. Найбільш дієвим механізмом, який може застосувати ЄС сьогодні, є точкові економічні санкції проти конкретних чиновників та можновладців в Україні. Але чи зважиться ЄС на такі заходи – велике питання. На останньому саміті ЄС 19-20 грудня 2013 р. можливість застосування санкцій офіційно не обговорювалася. ЄС продовжуватиме декларувати, що його двері для України відкриті, але офіційні заяви поряд з економічним і політичним тиском з боку Москви навряд чи будуть ефективними.

«Україна у фокусі» – щотижневий інформаційно-аналітичний бюлетень Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» (<http://dif.org.ua>).

Аналітики фонду «ДІ»:

Ірина Бекешкіна

Марія Золкіна

Юлія Ільчук

Олексій Сидорчук

Головний редактор випуску: Ірина Філіпчук